

① Упражнение 2

Определение интеграла, част 2

Заг. 1 Пресметнете $I_m = \int_0^{\pi/2} \sin^m x dx$ и $J_m = \int_0^{\pi/2} \cos^m x dx$, когато $m \in \mathbb{N}$.

Решение: Знаем, че

$$I_m \underset{\substack{\uparrow \\ x = \frac{\pi}{2} - t}}{=} \int_0^{\pi/2} \sin^m \left(\frac{\pi}{2} - t \right) d\left(\frac{\pi}{2} - t \right) = \int_0^{\pi/2} \cos^m t dt = J_m.$$

Сл. $I_m = J_m$.

Освен това при $m \geq 2$ знаем, че

$$I_m = \int_0^{\pi/2} \sin^{m-1} x \cdot \sin x dx = - \int_0^{\pi/2} \sin^{m-1} x d \cos x =$$

$$= - \left(\sin^{m-1} x \cdot \cos x \right) \Big|_0^{\pi/2} + \int_0^{\pi/2} \cos x d \sin^{m-1} x =$$

$$= (m-1) \int_0^{\pi/2} \sin^{m-2} x \cdot \cos^2 x dx =$$

$$= (m-1) \int_0^{\pi/2} \sin^{m-2} x \cdot (1 - \sin^2 x) dx = (m-1) I_{m-2} - (m-1) I_m$$

И така, оказва се, че $I_m = (m-1) I_{m-2} - (m-1) I_m$.

Сл. $I_m = \frac{m-1}{m} I_{m-2}$ за $m \geq 2$.

Ако $m = 2n$, когато $n \in \mathbb{N}$, то $I_{2n} = \frac{2n-1}{2n} I_{2n-2} =$
 $= \frac{2n-1}{2n} \cdot \frac{2n-3}{2n-2} I_{2n-4} = \frac{2n-1}{2n} \cdot \frac{2n-3}{2n-2} \cdot \frac{2n-5}{2n-4} I_{2n-6} = \dots$

$$\dots = \frac{2n-1}{2n} \cdot \frac{2n-3}{2n-2} \cdot \frac{2n-5}{2n-4} \dots \frac{1}{2} I_0 = \frac{(2n-1)!!}{(2n)!!} \cdot \frac{\pi}{2}, \text{ защото}$$

$$I_0 = \int_0^{\pi/2} 1 dx = x \Big|_0^{\pi/2} = \frac{\pi}{2}.$$

По определение, ако $n \in \mathbb{N}$, то

$$(2n)!! = 2n \cdot (2n-2) \cdot (2n-4) \dots 6 \cdot 4 \cdot 2$$

$$(2n+1)!! = (2n+1) \cdot (2n-1) \cdot (2n-3) \dots 5 \cdot 3 \cdot 1.$$

Също по определение $0!! = 1$.

Например
 $6!! = 6 \cdot 4 \cdot 2 = 48$
 $5!! = 5 \cdot 3 \cdot 1 = 15$

Ако $m = 2n+1$, когато $n \in \mathbb{N}$, то $I_{2n+1} = \frac{2n}{2n+1} I_{2n-1} =$

$$= \frac{2n}{2n+1} \cdot \frac{2n-2}{2n-1} I_{2n-3} = \frac{2n}{2n+1} \cdot \frac{2n-2}{2n-1} \cdot \frac{2n-4}{2n-3} I_{2n-5} = \dots$$

$$\dots = \frac{2n}{2n+1} \cdot \frac{2n-2}{2n-1} \cdot \frac{2n-4}{2n-3} \dots \frac{2}{3} I_1 = \frac{(2n)!!}{(2n+1)!!}, \text{ защото}$$

$$\textcircled{2} I_1 = \int_0^{\pi/2} \sin x dx = (-\cos x) \Big|_0^{\pi/2} = \cos x \Big|_{\pi/2}^0 = 1 - 0 = 1.$$

Отг. на заг. 1: $I_m = J_m = \begin{cases} \frac{(m-1)!!}{m!!} \cdot \frac{\pi}{2}, & \text{ако } m \text{ е четно} \\ \frac{(m-1)!!}{m!!}, & \text{ако } m \text{ е нечетно} \end{cases}$

Заг. 2 Пресметнете:

а) $I_n = \int_0^{\pi/2} \cos^n x \sin nx dx$, където $n \in \mathbb{N}$;

б) $J_n = \int_0^{\pi/2} \cos^n x \cos nx dx$, където $n \in \mathbb{N}$.

Решение: а) $I_n = \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos^n x \sin nx d(nx) =$
 $= -\frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos^n x d \cos nx =$ $\begin{matrix} \sin u du = d(-\cos u) \\ u = nx \end{matrix}$
 $= -\frac{1}{n} (\cos^n x \cos nx) \Big|_0^{\pi/2} + \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos nx d \cos^n x =$
 $= -\frac{1}{n} (0 - 1) + \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos nx \cdot \cancel{nx} \cos^{n-1} x \cdot (-\sin x) dx =$
 $= \frac{1}{n} - \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \cos nx \sin x dx.$

Обединяване равенствата

$$I_n = \int_0^{\pi/2} \cos^n x \sin nx dx \quad u$$

$$I_n = \frac{1}{n} - \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \cos nx \sin x dx$$

и получаване, че

$$2I_n = \frac{1}{n} + \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x (\sin nx \cos x - \sin x \cos nx) dx =$$

$$= \frac{1}{n} + \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \sin(n-1)x dx = \frac{1}{n} + I_{n-1}.$$

Оказва се, че $I_n = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{n} + I_{n-1} \right).$

Тогава $I_n = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{n} + I_{n-1} \right) = \frac{1}{2} \left[\frac{1}{n} + \frac{1}{2} \left(\frac{1}{n-1} + I_{n-2} \right) \right] =$
 $= \frac{1}{2^2} \left(\frac{2}{n} + \frac{1}{n-1} + I_{n-2} \right) = \frac{1}{2^2} \left[\frac{2}{n} + \frac{1}{n-1} + \frac{1}{2} \left(\frac{1}{n-2} + I_{n-3} \right) \right] =$
 $= \frac{1}{2^3} \left(\frac{2^2}{n} + \frac{2}{n-1} + \frac{1}{n-2} + I_{n-3} \right) = \dots$
 $\dots = \frac{1}{2^n} \left(\frac{2^{n-1}}{n} + \frac{2^{n-2}}{n-1} + \frac{2^{n-3}}{n-2} + \dots + \frac{1}{1} + \overset{0}{I_0} \right).$

Отг. на а): $I_n = \frac{1}{2^{n+1}} \left(\frac{2}{1} + \frac{2^2}{2} + \frac{2^3}{3} + \dots + \frac{2^{n-1}}{n-1} + \frac{2^n}{n} \right).$

$$\begin{aligned}
 \textcircled{3} \delta) J_n &= \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos^n x \cos nx \, d(nx) = \\
 &= \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \cos^n x \, d \sin nx = \quad \boxed{\cos u \, du = d \sin u} \\
 &\quad u = nx \\
 &= \frac{1}{n} \left(\underbrace{\cos^n x \sin nx}_{\downarrow 0} \right) \Big|_0^{\pi/2} - \frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \sin nx \, d \cos^n x =
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= -\frac{1}{n} \int_0^{\pi/2} \sin nx \cdot \cancel{x} \cos^{n-1} x (-\sin x) \, dx = \\
 &= \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \sin nx \sin x \, dx.
 \end{aligned}$$

Сбавяване правенства

$$J_n = \int_0^{\pi/2} \cos^n x \cos nx \, dx \quad u$$

$$J_n = \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \sin nx \sin x \, dx$$

и наизваване, че

$$\begin{aligned}
 2J_n &= \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x (\cos nx \cos x + \sin nx \sin x) \, dx = \\
 &= \int_0^{\pi/2} \cos^{n-1} x \cos(n-1)x \, dx = J_{n-1}.
 \end{aligned}$$

Оказа се, че $J_n = \frac{1}{2} J_{n-1}$.

Тогава $J_n = \frac{1}{2} J_{n-1} = \frac{1}{2^2} J_{n-2} = \frac{1}{2^3} J_{n-3} = \dots$

$$\dots = \frac{1}{2^n} J_0 = \frac{1}{2^n} \int_0^{\pi/2} 1 \, dx = \frac{1}{2^n} x \Big|_0^{\pi/2} = \frac{\pi}{2^{n+1}}.$$

Отз. на δ): $J_n = \frac{\pi}{2^{n+1}}$.

Заг. 3 Пресметнете $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n$, ако:

a) $S_n = \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n}, n \in \mathbb{N};$

δ) $S_n = \frac{1}{\sqrt{4n^2-1^2}} + \frac{1}{\sqrt{4n^2-2^2}} + \dots + \frac{1}{\sqrt{4n^2-n^2}}, n \in \mathbb{N};$

b) $S_n = \frac{1^p + 2^p + \dots + n^p}{n^{p+1}}, n \in \mathbb{N}$ (тук $p > 0$ е константа);

2) $S_n = \frac{\sqrt[n]{n!}}{n}, n \in \mathbb{N}.$

④ Решение: а) $S_n = \frac{1}{n} \cdot \frac{1}{1+\frac{1}{n}} + \frac{1}{n} \cdot \frac{1}{1+\frac{2}{n}} + \dots + \frac{1}{n} \cdot \frac{1}{1+1}$

S_n е Риманова интегрална сума на $f(x) = \frac{1}{1+x}$ в $[0, 1]$

при разбиването $0 < \frac{1}{n} < \frac{2}{n} < \frac{3}{n} < \dots < \frac{n-1}{n} < \frac{n}{n} = 1$.

Диаметърът на разбиването е $\frac{1}{n}$ и $\frac{1}{n} \rightarrow 0$ при

$$n \rightarrow +\infty. \text{ Сл. } \lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \int_0^1 \frac{1}{1+x} dx =$$

$$= \int_0^1 \frac{1}{1+x} d(1+x) = \ln(1+x) \Big|_0^1 = \ln 2.$$

Отг. на а): $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \ln 2$.

б) $S_n = \frac{1}{2n} \cdot \frac{1}{\sqrt{1-(\frac{1}{2n})^2}} + \frac{1}{2n} \cdot \frac{1}{\sqrt{1-(\frac{2}{2n})^2}} + \dots + \frac{1}{2n} \cdot \frac{1}{\sqrt{1-(\frac{n}{2n})^2}}$

S_n е Риманова интегрална сума на $f(x) = \frac{1}{\sqrt{1-x^2}}$ в $[0, \frac{1}{2}]$

при разбиването $0 < \frac{1}{2n} < \frac{2}{2n} < \frac{3}{2n} < \dots < \frac{n-1}{2n} < \frac{n}{2n} = \frac{1}{2}$

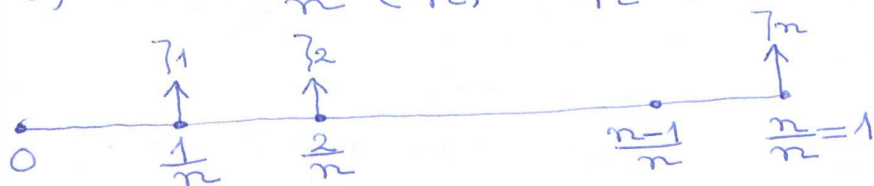
Диаметърът на разбиването е $\frac{1}{2n}$ и $\frac{1}{2n} \rightarrow 0$

при $n \rightarrow +\infty$. Сл. $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \int_0^{1/2} \frac{1}{\sqrt{1-x^2}} dx =$

$$= \arcsin x \Big|_0^{1/2} = \frac{\pi}{6} - 0 = \frac{\pi}{6}.$$

Отг. на б): $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \frac{\pi}{6}$.

в) $S_n = \frac{1}{n} \cdot \left(\frac{1}{n}\right)^p + \frac{1}{n} \cdot \left(\frac{2}{n}\right)^p + \dots + \frac{1}{n} \cdot \left(\frac{n}{n}\right)^p$

S_n е Риманова интегрална сума на $f(x) = x^p$ в $[0, 1]$

при разбиването $0 < \frac{1}{n} < \frac{2}{n} < \frac{3}{n} < \dots < \frac{n-1}{n} < \frac{n}{n} = 1$.

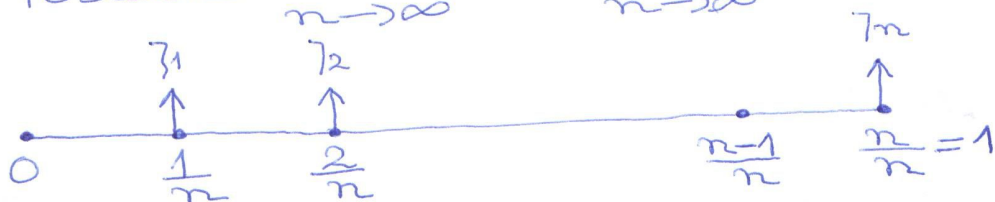
Диаметърът на разбиването е $\frac{1}{n}$ и $\frac{1}{n} \rightarrow 0$ при $n \rightarrow +\infty$.

Сл. $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \int_0^1 x^p dx = \frac{x^{p+1}}{p+1} \Big|_0^1 = \frac{1}{p+1}.$

Отг. на в): $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \frac{1}{p+1}.$

$$\begin{aligned}
 (5) \quad 2) \quad S_n &= \frac{\sqrt[n]{n!}}{n} = e^{\ln \frac{\sqrt[n]{n!}}{n}} = e^{\ln \sqrt[n]{\frac{n!}{n^n}}} = \\
 &= e^{\frac{1}{n} \ln \frac{n!}{n^n}} = e^{\frac{1}{n} \ln \frac{1 \cdot 2 \cdot 3 \dots (n-1) \cdot n}{n \cdot n \cdot n \dots n \cdot n}} = \text{ако } a > 0, b > 0, \text{ то } \ln(ab) = \ln a + \ln b \\
 &= e^{\frac{1}{n} \ln \left(\frac{1}{n} \cdot \frac{2}{n} \cdot \frac{3}{n} \dots \frac{n-1}{n} \cdot \frac{n}{n} \right)} = \\
 &= e^{\frac{1}{n} [\ln \frac{1}{n} + \ln \frac{2}{n} + \ln \frac{3}{n} + \dots + \ln \frac{n-1}{n} + \ln \frac{n}{n}]} = \\
 &= e^{A_n}, \text{ където } A_n = \frac{1}{n} \ln \frac{1}{n} + \frac{1}{n} \ln \frac{2}{n} + \dots + \frac{1}{n} \ln \frac{n}{n}.
 \end{aligned}$$

Тогава $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \lim_{n \rightarrow \infty} e^{A_n} = e^{\lim_{n \rightarrow \infty} A_n}$

A_n е Риманова интегрална сума на $f(x) = \ln x$ в $(0, 1]$ при разбиването

$$0 < \frac{1}{n} < \frac{2}{n} < \frac{3}{n} < \dots < \frac{n-1}{n} < \frac{n}{n} = 1.$$

Диаметърът на разбиването е $\frac{1}{n}$ и $\frac{1}{n} \rightarrow 0$ при $n \rightarrow +\infty$

$$\text{а. } \lim_{n \rightarrow \infty} A_n = \int_0^1 \ln x \, dx = (x \ln x) \Big|_0^1 - \int_0^1 x \, d \ln x =$$

$$= 0 - \lim_{x \rightarrow 0^+} (x \ln x) - \int_0^1 x \cdot \frac{1}{x} \, dx =$$

$$= - \lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{\ln x}{\frac{1}{x}} - \int_0^1 1 \, dx \stackrel{\text{Лоп.}}{=} - \lim_{x \rightarrow 0^+} \frac{\frac{1}{x}}{-\frac{1}{x^2}} - x \Big|_0^1 =$$

$$= \lim_{x \rightarrow 0^+} x - (1 - 0) = 0 - 1 = -1.$$

Така $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = e^{\lim_{n \rightarrow \infty} A_n} = e^{-1} = \frac{1}{e}$. От 2. на 2): $\lim_{n \rightarrow \infty} S_n = \frac{1}{e}$.

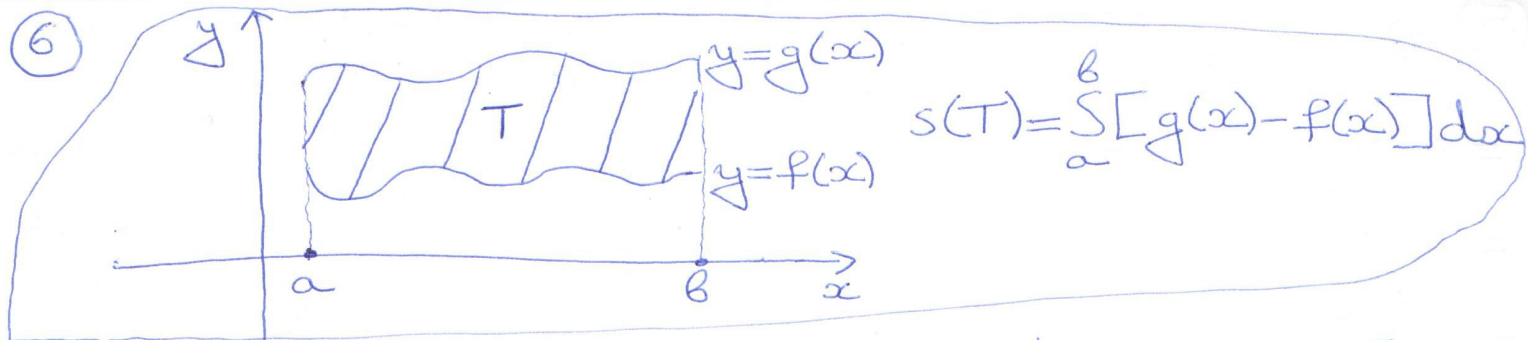
Геометрични приложения на опр. интеграл

① Пресмятане на площ на криволинейна трапеция

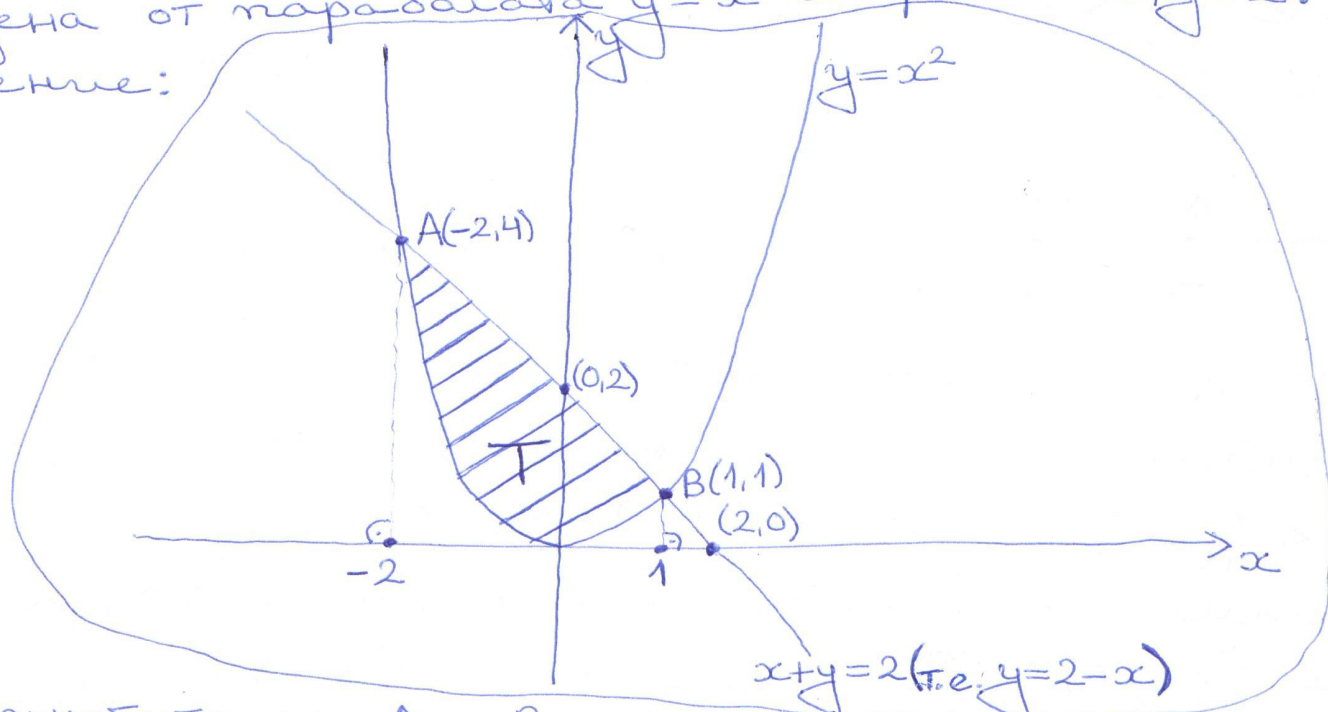
Площта $S(T)$ на криволинейната трапеция

$T: \begin{cases} a \leq x \leq b \\ f(x) \leq y \leq g(x) \end{cases}$, където $f(x)$ и $g(x)$ са непрекъснати в $[a, b]$, е

$$S(T) = \int_a^b [g(x) - f(x)] \, dx.$$

Заг. 1 Намерете лицето $s(T)$ на фигурата T , заградена от параболата $y=x^2$ и правата $x+y=2$.
 Решение:

Координатите на A и B са решенията на системата $\begin{cases} y=x^2 \\ x+y=2 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} 2-x=x^2 \\ y=2-x \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x^2+x-2=0 \\ y=2-x \end{cases}$, $B(1,1)$, $A(-2,4)$

$$s(T) = \int_{-2}^1 [(2-x) - x^2] dx =$$

$$= \left(2x - \frac{x^2}{2} - \frac{x^3}{3} \right) \Big|_{-2}^1 =$$

$$= \left(\underline{2} - \underline{\frac{1}{2}} - \underline{\frac{1}{3}} \right) - \left(\underline{-4} - \underline{2} + \underline{\frac{8}{3}} \right) =$$

$$= 8 - \frac{1}{2} - 3 = 5 - \frac{1}{2} = \frac{9}{2}$$

Отг. на заг. 1: $s(T) = \frac{9}{2}$.

В следващото упражнение ще разгледаме и още примери за пресмятане на лице на криволинейен трапец.